

Finansal Eylem ve Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma

Öz

Finansal okuryazarlık, bireylerin kendilerini ve ailelerini finansal acıdan güvenceye almaları için gerekli bilgi, beceri ve tutumlardan oluşan bir kümedir. Üniversite öğrencileri için ise finansal okuryazarlık, öğrenim kredisi ya da kredi kartı kullanımı gibi temel finansal eylemler açısından önem arz etmektedir. Bu araştırmada bu iki temel finansal eylemi gerçekleştiren üniversite öğrencileri açısından finansal okuryazarlık düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. 335 öğrenci üzerinde yürütülen araştırmada, üniversite öğrencileri arasında bu kapsamda belirgin bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Finansal okuryazarlık, finansal eylem, öğrenim kredisi, kredi kartı*

Bünyamin ER¹
Yunus Emre ŞAHİN²
Mesut MUTLU³

Financial Action and Financial Literacy: A Research on University Students

Abstract

Financial literacy is a set of knowledge, skills and attitudes necessary for individuals to financial secure themselves and their families. For university students, financial literacy is important in terms of basic financial actions such as learning loans or credit card usage. In this research, we study whether the financial literacy levels differ in terms of university students performing these two basic financial actions. In the survey conducted on 335 students, we have concluded that there is no significant difference between university students in this context.

Keywords: *Financial literacy, financial action, education loan, credit card*

¹ Doç. Dr., İşletme Bölümü, İİBF, Karadeniz Teknik Üniversitesi, ber@ktu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-9598-7458

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Finans ABD, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, ynseshn@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1441-1201

³ Doktora Öğrencisi, Katılım Bankacılığı ABD, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi,

mesut.mutlu@outlook.com

ORCID ID: 0000-0002-6365-8681

1.Giriş

Finansal okuryazarlık olarak adlandırılan finansal bilgi düzeyi, gündelik hayatta kullanılan finansal ürünlerin tercihinde bilgi bazlı kararlar verebilme-yi sağlayan yeterlilik düzeyini ifade etmektedir. Bununla birlikte finansal okuryazarlık, bireylerin uzun vadeli birikim, yatırım planlamalarına yöne-lik rasyonel kararlar alabilmelerini temel almaktadı-ır. Finansal okuryazarlık bireylerin finansı anla-yabilme becerisidir. Daha kapsamlı bir ifadeyle bi-reylerin daha etkin finansal kararlar alabilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi ve becerileridir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD, 2005) tanımına göre finansal okuryazarlık, finansal ürünler ve kavramlar hakkında finan-sal tüketicilerin bilgilendirilmesini veya finansal risk ve çeşitli alternatifler arasında tercih yapabilece-lik farkındalığa sahip olmasını temin ederek finansal refahını artırma sürecidir. OECD ayrıca karşılaştırılabilir bir uluslararası finansal okurya-zarlık ölçümü oluşturabilmek için bütçeleme, fon yönetimi, kısa ve uzun vadeli finansal kararlar ve finansal ürün seçimiyle ilgili temel sorulardan oluş-an bir anket yayımlamış ve finansal okuryazarlığı finansal bilgi, davranış ve tutum başlıkları altında incelemiştir (Atkinson ve Messy, 2011). Amerikan Başkanları Danışma Komitesi Finansal Okurya-zarlık Mutabakatı'nda yer alan tanımda ise finan-sal okuryazarlık, bireylerin bilgi ve yeteneklerini finansal kaynakları yaşam boyu finansal refah açı-sından verimli kullanabilme yetisi olarak tanımlanmıştır (PACFL, 2008). Aynı komite tarafından bireylerin finansal okuryazar sayılabilmeleri için, şu yetenekleri taşıması gerektiği belirtilmektedir (Er ve diğerleri, 2014);

- Finansal sistemin işleyişi ve finansal kurumlar ile ilgili farkındalık,
- Nakit akımı yönetimi,
- Kaynaklar ve öncelikleri göz önüne alarak büt-çe hazırlayabilmek,
- Ölüm, sakatlık gibi acil durumlar için rezerv oluşturabilmek,
- Kredi temini ve kredilendirme sürecinde seçe-nekleri değerlendirebilmek,
- Konut gereksinimlerinin karşılanmasında kira ve satın alma seçeneklerini değerlendirebilmek,

- Finansal riskleri tanımlayıp yönetebilmek, ge-rektiğinde devredebilmek,
- Temel yatırım araçlarını risk ve getiri ilişkisi çerçevesinde değerleyebilmek,
- Emeklilik dönemini planlamak ve bireysel emeklilik hesabını yönetmek.

Bu yönden bakıldığında finansal okuryazarlık, bireylerin finansal konulardaki farkındalık, plan-lama, karar verebilme yetisi olarak tanımlanabilir.

2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen finansal krizin dünya ekonomileri üzerinde oluşturduğu negatif etki sonucu girilen resesyon dönemi, finansal piyasalara yönelik bilgi düzeyi eksikliği sorununu gözler önüne sermiştir. Yapılan araştırmalarda (Geraciotti, 2010; Luksan-der ve diğerleri, 2014) finansal bilgi düzeyi ek-sikliğinin, krizlerin oluşmasında önemli bir rol oynadığı kanıtlanmıştır. Diğer taraftan yaşanan 2008 krizi süreci sonucu finansal ürünlerin artan çeşitlilikteki karmaşık yapısı, finansal ürünlerin anlaşılabilmesi açısından da finansal okuryazarlığı giderek önem kazanan bir konu haline getirmiştir.

The Economist tarafından ABD'de gerçekleştirilen bir çalışmada yüksek faizli konut kredileri se-bebiyle oluşan 2008 finansal krizinde tüketicilerin faizlerdeki artışın kredi sözleşmelerinden doğan faiz ödeme yükümlülüklerini arttıracığından ha-berdar olmadıklarını ortaya koymuştur (The Eco-nomist, 2008). Bireylerin finansal risklere karşı kendilerini muhafaza edebilme, risk unsurunu yönetebilme yetileri kazandıran finansal okurya-zarlığın geliştirilmesi bu tip bilgisizlikleri ortadan kaldıracak yöntemlerden birisidir.

Gittikçe karmaşıklaşan finansal piyasalar ve ürün-leri karşısında rasyonel tercih yaparak refah düze-yini arttırmak ve risklere karşı korunmak amacıyla bireyler finansal okuryazarlıklarını artırarak eko-nomik çıkarlarını koruyabilirler. Szekely (2010) konuyla ilgili yaptığı bir çalışmada finansal okur-yazarlık düzeyinin yetersiz olduğu bireylerde, borçluluk ve tasarruf eksikliğiyle sonuçlanan risk-li pozisyonların alındığı sonucuna varmıştır. Bu unsurlar ışığında günümüzde birçok ülke finansal okuryazarlığın bir yandan finansal sorunlara yöne-lik çözüm geliştirirken, diğer yandan finansal pi-yasaların etkin ve verimli çalışmasına katkı sağla-

dığının farkına varmış ve bireylerin finansal bilgi düzeyini arttırmaya yönelik adımlar atmaya başlamıştır. Konuya yönelik yapılan mevcut çalışmalarda konunun birçok yönü ele alınmış ve finansal okuryazarlık ile birçok yönden ilişki kurulmaya çalışılmıştır (Lusardi, 2008; Gallery ve diğerleri, 2011; Atkinson ve Messy, 2011).

Finansal okuryazarlık eğitim ile kazanılabilen bir yetenektir. Bu yeteneğin geliştirilmesi ve uygun eğitim programlarının düzenlenebilmesi için öncelikle bireylerin mevcut finansal okuryazarlık düzeyinin tespiti gereklidir. Ülkemizin genç nüfus potansiyeli göz önüne alındığında, gençlerimizin finansal okuryazarlık seviyesinin gözlemlenmesi ve eksik bilgi düzeyinin artırılması bir gereklilik haline gelmiştir. Bu gereklilik ışığında çalışmamızda, genellikle bireylerin finansal sistemle ilk tanışma dönemleri olan üniversite dönemi içerisinde öğrencilerin finansal sistemde öğrenci kredisi, kredi kartı, sigorta, bireysel bankacılık ürünleri, vb. finansal ürünler kullanmalarına karşın finansal bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve zayıf olunan yönlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Konuya ilişkin gerçekleştirilen önceki çalışmalarda (Chen ve Colpe, 1998; Temizel ve Bayram, 2011; Javine, 2013; Luksander ve diğerleri, 2014; Kozina ve Ponikvar, 2014; Fatoki, 2014; Kılıç, 2015), genç bireylerin tutum, bilgi düzeyleri, demografik özellikleri, kültür yapıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki araştırılmıştır. Yapılmış olan bu çalışmalarda finansal okuryazarlığın, tasarruf ve yatırım ayakları üzerine oturtulması ve finansal okuryazarlığın bireylerin yatırım ve tasarruf oranları üzerine olumlu etkiye sahip olduğu bulgusu, tasarruf oranı düşük olan ülkemizde ileriye yönelik makro düzeyde karşılaşılması muhtemel finansal sorunlara karşı piyasamıza direnç kazandıracağı ve koruyucu bir etki oluşturacağı aşikardır. Bu varsayım ile çalışmamızda finansal eğitimin yoğun olduğu İktisadi İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ile sayısal analiz ağırlıklı eğitim verilen Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğrencilerin finansal ürünleri ve kredi-burs gibi finansal yardımları halihazırda kullanım durumu ve yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, ebeveyn eğitim durumu vb. gibi çeşitli demografik yönlerden ele alınmış ve gözlemlenmeye çalışılmıştır.

2. Literatür Araştırması

Küreselleşme ile birlikte giderek birbirine entegre olan finansal piyasalar, yaygınlaşmaya devam eden serbest piyasa koşulları, gelişen finansal ürün yelpazesi, yaşanan ekonomik krizler bireylerin finansal farkındalıklarının artırılması gerekliliğini doğurmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında finansal okuryazarlık hızla önem kazanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ülkelerde bireylerin finansal farkındalığının artırılarak, risklere karşı korunabilme yetilerini geliştirebilmeleri, tasarruf miktarlarını arttırabilmeleri ve bilgi bazlı yatırımlarda bulunabilmeleri açısından finansal okuryazarlık günümüzde sıklıkla ele alınmaktadır.

Finansal okuryazarlıkla ilgili literatürde genellikle yetişkinler ele alınmış olsa da son yıllarda üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleriyle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Günümüzde üniversite öğrencileri, faturalarını banka aracılığı ile ödemek, kredi kartı kullanmak, harç-kira vb. ödemelerini internet bankacılığı aracılığıyla yapmak, eğitim kredisi almak şeklinde finansal davranışlarda bulunmaktadır. Üstelik kariyerinin henüz başlarında olan bu genç bireylerin önlerinde finansal olarak da planlaması gereken uzun bir yaşam bulunmaktadır (Temizel ve Bayram, 2011). Araştırmacılar genç bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerine yönelerek bireylerin gelecekte finansal yönden donanımlı olmalarını ve rasyonel kararlar alabilmelerini ve bu sayede makro düzeyde kişisel refah ile birlikte ülke bazında ekonomik açıdan daha etkin piyasalar oluşumunu amaçlamaktadır.

Chen ve Volpe (1998) kişilerin finansal okuryazarlık seviyesi ve kişisel özellikleri arasındaki ilişki ile birlikte finansal okuryazarlığın öğrencilerin finansal görüş ve kararlarına etkisini gözlemek amacıyla 924 öğrenciye içerisinde; tasarruf, borçlanma, sigorta ve yatırım konularında sorular bulunan anket uyguladığı çalışmasında; öğrencilerin sadece %53'ünün ankette bulunan soruları doğru yanıtladığını gözlemlemiştir. Chen ve Volpe, en zayıf olunan finansal alanın yatırım alanı olduğunu ve katılımcıların sadece %40'ının yatırım ile ilgili soruları doğru cevapladığını gözlemlemiştir. Chen ve Volpe bu çalışmalarında; alt gelir grubunda bulunan finansal eğitim almayan öğrencilerin, bayan öğrencilerin ve 30 yaş altı öğ-

rencilerin diğerlerine göre düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduklarını ve düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip öğrencilerinde yanlış finansal kararlar verme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bernheim ve diğerleri (2001) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, lise müfredatında yer alan finansal derslerin, öğrencilerin yetişkinlik dönemlerindeki birikimleri üzerindeki etkisini araştırmış ve finansal eğitim almış bireylerin yetişkinlik çağlarında daha yüksek oranda tasarrufa sahip olduklarını gözlemlemiştir.

Lusardi (2008) ABD’de gerçekleştirdiği çalışmasında, tüketicilerin finansal ürünler ve finansal uygulamalar hakkındaki yetersiz bilgi düzeyini ortaya çıkarmış ve bu eksik bilgi seviyesinin bireylerin emeklilik planlamaları, tasarruf miktarları ve yatırım kararlarına yönelik yanlış kararlar vermesine sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır. Lusardi yine aynı çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesini demografik özellikleri dikkate alarak değerlendirdiğinde, alt gelir grupları, düşük eğitim seviyesine sahip bireyler ve kadınlar arasında düşük bir finansal bilgi düzeyinin hakim olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Robb ve Sharpe (2009) Midwestern üniversitesinden 6,520 öğrenciye uyguladıkları anket sonucunda; finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin kredi kartı borç bakiyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri nispeten daha düşük olan öğrencilerle karşılaştırıldığında önemli derecede bir farklılık göstermediği hatta beklentilerin aksine finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha yüksek kredi kartı borç bakiyesine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Robb ve diğerleri çalışmalarında ayrıca öğrencilerin kişisel finansal eğitim almalarının öğrencilere daima belirgin ve rasyonel kararlar alma konusunda yardımcı etmediğini gözlemlemiştir.

Babiarz ve Robb (2013) bireylerin finansal bilgi düzeyinin, ihtiyaç hali tasarrufu (acil durum tasarrufu) bulundurmaları üzerine etkisini ölçme amacıyla yaptıkları çalışmada, bireylerin finansal bilgi seviyelerindeki artışın, ihtiyaç hali tasarrufu bulundurma oranını arttırdığını ortaya koymakla birlikte lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyi eğitim seviyesine sahip bireylerin lise ve altı eğitim seviyesine sahip bireylere, yüksek gelirli bireylerin ise

düşük gelir gruplarındaki bireylere nazaran önemli ölçüde acil durum tasarrufu bulundurdukları sonucuna ulaşmışlardır.

Finansal okuryazarlığı; tüketici para tutumları, finansal kararlar ve finansal davranışlar üçgeninde ele alan Shih ve Chen (2013), para konusunda bir planlamaya sahip ve başarı-saygı tutumlarına sahip tüketicilerin yüksek riskli kararlar aldığı, paraya karşı kaygı tutumunda olan tüketicilerin ise çoğunlukla düşük riskli yatırımcılar arasında yer alma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Shih ve Ke (2013) ayrıca finansal okuryazarlığın tüketicilerin finansal davranışlarını etkilediğini ve demografik değişkenlerin tüketici davranışları üzerinde segmentasyon rolü oynadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Hashim ve Kayode (2013) Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi’nde 161 öğrenci ile gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri, eğitim alanı, etnik köken gibi değişkenler ile öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu araştırmacılar çalışmada, ekonomi-finance eğitimi almış öğrencilerin ortalama finansal okuryazarlık düzeyinin ekonomi-finance eğitimi almamış öğrenciler ile karşılaştırıldığında nispeten yüksek olduğu, ayrıca yerel öğrenciler ile uluslararası öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Luksander ve diğerleri (2014) 18-25 yaş aralığından oluşan 38.000 öğrenci üzerinde uyguladıkları anket ile liselerde okuyan farklı demografik ve eğitim özelliklerindeki öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerinin nasıl farklılaştığını incelemişlerdir. Luksander ve diğerleri genç insanların finansal bilgi düzeylerinin ölçüm kriterlerine göre önemli farklılıklar sergilediği sonucuna ulaşmakla birlikte, lise eğitiminde elde edilen finansal-ekonomik bilginin genç bireylerin finansal bilgi düzeyleri üzerinde faydalı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Luksander ve diğerleri ayrıca ortaokullarda alınan finansal-ekonomik eğitimin genç bireylerin finansal bilgi düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını gözlemlemiştir. Buna karşın Luksander ve diğerleri, ankete katılan öğrencilerin teoriye yönelik soruları, pratiğe yönelik sorulara nispeten daha yüksek oranda doğru cevapladıkları bulgusuna ulaşmışlardır.

Javine (2013) çalışmasında öğrenci kredisi kullanılan veya burs vb. finansal yardım alan öğrencilerin finansal bilgi düzeyi ile borç düzeyi arasındaki ilişkiyi; demografik, not ortalaması gibi değişkenler ile değerlendirmek amacıyla 506 üniversite öğrencisinin katıldığı bir anket yapmış ve öğrencilerin %83,6'sının finansal yardım aldığını gözlemlemiştir. Javine, ilgili çalışmasında üniversitenin son yılında olan öğrenciler ile not ortalaması düşük olan öğrencilerin öğrenci kredisi ve kredi kartı borçluluk düzeylerinin yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Javine ayrıca nesnel finansal bilgi skoru yüksek olan öğrencilerin 10.000 \$'dan yüksek borç düzeyinin bulunduğunu gözlemlemiş ve öğrencilerin finansal bilgi düzeyi yüksek olsa bile borç seviyelerinin yüksek olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Lovsin ve Ponikvar (2015) Slovenya Ljubljana Üniversitesi'nde Ekonomi ve Eğitim fakültesi öğrencilerinden oluşan toplam 259 öğrencinin katıldığı çalışmalarında cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, burs durumu ve eğitim değişkenlerinin öğrencilerin finansal yönetim yetenekleri ve bilgi düzeylerine olan güvenlerine etkisini araştırmışlardır. Lovsin ve Ponikvar çalışmalarında ekonomi fakültesinde öğrenim görmemiş kişiler ile bayan öğrencilerin finansal yönetim yetenekleri ile bilgi düzeylerine olan güven seviyelerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Lovsin ve Ponikvar ayrıca öğrencilerin finansal yönetim yetenekleri ile bilgi düzeylerine olan güvenlerinin Baba'nın eğitim seviyesi ile istatistiksel olarak önemli bir derecede arttığını buna karşın Anne'nin eğitim seviyesine kayıtsız kaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Lovsin ve Ponikvar, cinsiyet değişkeni ele alındığında bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre finansal yönetim yetenekleri ve bilgi düzeylerine daha az güven duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Burs durumu değişken olarak ele alındığında ise istatistiksel olarak anlamlı olmasa da herhangi bir kurumdan burs alan öğrencilerin finansal yönetim yetenekleri ile bilgi düzeylerine olan güven seviyelerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlığa etkisini araştıran Er ve diğerleri (2014), ülkemizde 5 devlet üniversitesinde eğitim gören 824 öğrenciyi kapsayan çalışmalarında öğrencilerin %31,7'sinin yüksek, %30,1'inin orta ve %16'sının ise düşük finansal okuryazarlık seviyelerinde yer aldığını gözlemlemiştir. Er ve diğerleri ça-

lışmalarında ayrıca öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile cinsiyetleri, eğitim gördükleri alanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Fatoki (2014) Güney Afrika'da Limpopo ve Gauteng şehirlerindeki iki üniversitede tarım ve kimya bölümlerinde okuyan toplam 152 öğrenci üzerinde, ekonomi-finans alanları dışı eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirdiği çalışmada; ekonomi-finans alanları dışında eğitim gören öğrencilerin %47'lik doğru cevap oranıyla düşük bir finansal okuryazarlık seviyesine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Fatoki (2014) aynı çalışmasında bayan öğrencilerin erkek öğrenciler ile karşılaştırıldığında nispeten yüksek bir finansal okuryazarlık seviyesine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Tarım ve Kimya alanlarında eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık açısından en zayıf oldukları alanın para yönetimi, en güçlü oldukları alanın ise gelir konusu olduğu da çalışmada ulaşılan diğer bir bulgu olmuştur.

Gaziantep Üniversitesi'nde 12 farklı fakülteden 480 öğrencinin katıldığı bir araştırma gerçekleştiren Kılıç ve diğerleri (2015), üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini farklı demografik özellikler açısından incelemiş ve çalışma sonucunda öğrencilerin genel finansal okuryazarlık başarı düzeyinin %48 olduğu; öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile ilgili en başarılı oldukları alanın bireysel bankacılık alanı, en başarısız oldukları alanın ise yatırım alanı olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Finansal okuryazarlık seviyesini cinsiyet değişkeni ile birlikte ele aldıklarında ise erkek öğrencilerin bayan öğrenciler ile karşılaştırıldığında daha yüksek bir finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduklarını gözlemlemiştir. Kılıç ve diğerleri finansal okuryazarlık seviyesini eğitim alanı değişkeni ile birlikte analiz ettiklerinde; İktisadi İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin en yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip fakülte öğrencileri olduğunu, Mimarlık Fakültesi öğrencilerinin ise en düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip fakülte öğrencileri olduklarını gözlemlemiştir. Günlük hayatta kullanılan internet bankacılığı, kredi kartı gibi finansal ürünlerin finansal okuryazarlık üzerine etkisini gözlemek için ise kredi kartı ve internet bankacılığı kullanımını değişken olarak ele alan araştırmacılar, kredi kartı ve internet bankacı-

lığını kullanan öğrencilerin, kullanmayan öğrenciler ile karşılaştırıldığında daha yüksek bir finansal okuryazarlık seviyesine sahip oldukları sonucuna varmışlardır.

Çam ve Barut (2015), üniversite öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini ve davranışlarını tespit etmek amacıyla 391 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, çoklu regresyon analizi yöntemini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin finansal davranışlarının, finansal bilgi düzeylerinden çok etkilenmediği ve öğrencilerin verdiği cevapların tutarsız olduğunu tespit etmişlerdir.

Barış (2016) çalışmasında, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin bireysel bütçeleme davranışları üzerindeki etkisini 359 üniversite öğrencisi üzerinde araştırmıştır. Çalışma sonucunda finansal okuryazarlık düzeyi ile bütçeleme davranışı arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Araştırmacı çalışmasında ayrıca finansal okuryazarlığın sadece cinsiyet faktörü açısından farklılaştığı, kız öğrencilerin finansal okuryazarlığının erkeklerden daha yüksek olduğu bulgusunu elde etmiştir.

Elmas ve Yılmaz (2016) ise çalışmalarında, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek, aldıkları üniversite eğitiminin finansal okuryazarlık seviyelerinde olumlu bir etki meydana getirmediğini saptamak ve demografik etkenlerin finansal okuryazarlık üzerinde nasıl bir etki ortaya çıkardığını anlamak amacıyla 80 öğrenci üzerinde bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma da öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu genel sonucun yanında araştırmacılar cinsiyet, kredi kartı kullanım durumu ve öğretim programına (örneğin öğretim veya ikinci öğretim) göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulgularına ulaşmışlardır.

3. Araştırma

Yukarıda yapılan teorik tespitlerin sonucunda, finansal eylemler ile finansal okuryazarlık düze-

yi arasındaki ilişkiyi öğrenciler üzerinden ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapılmıştır.

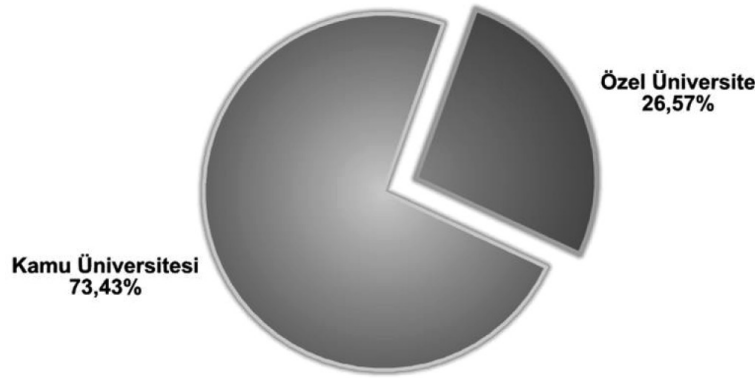
3.1. Araştırmanın Kapsamı ve Metodolojisi

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin kredi, burs ve kredi kartı kullanımı gibi farklı şekillerde finansal eylemde bulunması ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan bir alan araştırmadır. Bu amaçla gelir düzeyi farklılıkları dikkate alınarak hem kamu ve hem de vakıf üniversitesi öğrencilerinden, finansal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülen İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencileri ile finansal bilgi düzeyleri daha az olduğu düşünülen Mühendislik Fakültesi (MF) öğrencileri araştırmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda araştırma Trabzon'da bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Avrasya Üniversitesi İİBF ve MF son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Öğrenci sayıları, söz konusu üniversitelerin ve ilgili fakültelerin son sınıf öğrencilerinin toplamından oluşan ana kütle içerisindeki ağırlıkları dikkate alınarak üniversite ve fakülte bazında tesadüfen seçilmiştir. Yani öğrencilerin seçiminde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Dolayısıyla örneğe girme şansı her bir öğrenci için eşittir.

Araştırmada bilgi toplama yöntem ve aracı olarak formel yapıda düzenlenmiş bir anket formu kullanılmıştır. Anket çalışması 11.05.2015-15.05.2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Toplanan veriler ile keşfedici ve tanımlayıcı araştırma gereği frekans dağılım ve çapraz tablo analizleri yapılmıştır.

3.2. Bulgular

Finansal eylemde bulunma ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığını kredi, burs ve kredi kartı kullanımı gibi farklı finansal eylemleri üzerinden üniversite öğrencileri açısından belirlemeye yönelik olarak yapılan bu araştırmada toplam 359 üniversite öğrencisine anket çalışması yürütülmüştür.

Grafik 1. Katılımcıların Üniversitelere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,43'ü bir kamu üniversitesi olan Karadeniz teknik Üniversitesi ve %26,57'si ise bir vakıf üniversitesi olan Avrasya Üniversitesi öğrencileri olmuştur. Katılımcı öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin frekans dağılımları Tablo 1'de aktarılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin %51,5'i erkek ve %48,5'i ise bayan öğrencilerdir.

Fakülte öğrenci sayıları dikkate alındığında araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu (%59,9) İİBF öğrencileri olup yine katılımcı öğrencilerin çoğunluğu (%70,2) 2 ile 2,99 arasında not ortalamasına sahip olan öğrenciler olmuşlardır. Yine söz

konusu öğrencilerin %58,2'si araştırma öncesinde finans konusunda bir ders veya eğitim almış olan, %41,8'i ise finans konusunda herhangi bir ders veya eğitim almayan öğrencilerdir.

Diğer taraftan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%74,4) finansal olarak ebeveynlerine bağımlı olduklarını, diğer öğrencilerin önemli bir kısmı ise (%19,8) finansal olarak kısmen ebeveynlerine bağımlı olduklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu öğrencilerin %39,6'sı finansal konularda anne ve babalarına danıştıklarını belirtmişken, %38,2'si sadece babalarına ve %22,3'ü ise sadece annelerine danıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Değişken	Grup	Frekans (%)	Değişken	Grup	Frekans (%)
Cinsiyet	Bayan	174 (48,5)	Finansal bağımlılık	Evet	267 (74,4)
	Bay	185 (51,5)		Kısmen	71 (19,8)
Fakülte	İİBF	215 (59,9)		Hayır	21 (5,8)
	Mühendislik F.	144 (40,1)	Barınma yeri	Öğrenci yurdu	98 (27,3)
Not ortalaması	1,00 – 1,99	23 (6,4)		Erkek/kız apart	38 (10,6)
	2,00 – 2,99	252 (70,2)		Daire (kiralık)	119 (33,1)
	3,00 – 4,00	84 (23,4)		Aile/akraba yanı	97 (27,0)
Anne eğitim seviyesi	Lise altı	212 (59,1)		Diğer	7 (1,9)
	Lise	108 (30,1)	Ailenin yıllık geliri	10.000 TL'den az	128 (35,7)
	Yüksekokul	13 (3,6)		10.000–19.999 TL	63 (17,5)
	Lisans	24 (6,7)		20.000–29.999 TL	30 (8,4)
	Master ve üzeri	2 (0,6)		30.000–39.999 TL	35 (9,7)
Baba eğitim seviyesi	Lise altı	139 (38,7)		40.000 TL üzeri	50 (13,9)
	Lise	138 (38,4)	Bilmiyorum	53 (14,8)	
	Yüksekokul	28 (7,8)	Finansal durumun derslere etkisi	Evet	150 (41,8)
	Lisans	50 (13,9)		Hayır	209 (58,2)
Master ve üzeri	4 (1,1)	Finansal danışmanlık		Anne	80 (22,3)
Finans eğitimi	Evet		150 (41,8)	Baba	137 (38,2)
	Hayır		209 (58,2)	Her ikisi	142 (39,6)

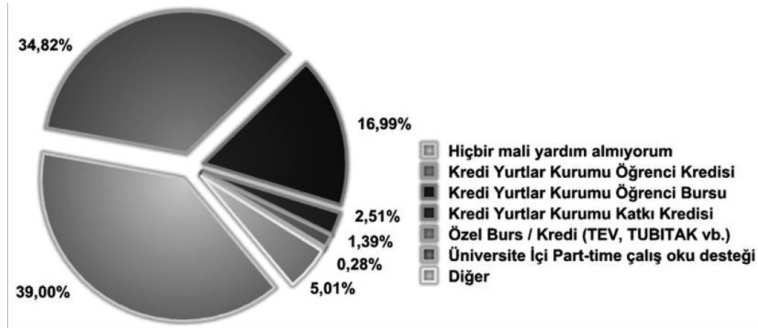
Finansal eylemde bulunma finansal eğitim ile yakından ilişkili bir durumdur. Finansal eğitim durumlarını ortaya koymak amacıyla katılımcılara bir soru yöneltilmiş ve katılımcı öğrencilerin %58,2'si daha önce finans konusunda bir ders veya eğitim aldıklarını, %41,8'i ise araştırma anına kadar finans ile ilgili herhangi bir ders almadıklarını ve yine herhangi bir eğitime katılmadıklarını belirtmişlerdir. Finansal eğitim durumuna benzer bir sonuç katılımcıların finansal durum ve ders konsantrasyonları ilişkisi üzerine elde edilmiştir. Buna göre sahip oldukları finansal durum koşulları katılımcı öğrencilerin %58,2'sinin dersleri üzerine konsantre olma durumlarını etkilemekte iken %41,8'inin ders konsantrasyonlarına herhangi bir etkide bulunmamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin finansal eylemleri kapsamında değerlendirilmesi gereken iki önemli konu, öğrencilerin mali yardım alma durumları ile kredi kartı kullanım durumlarıdır. Bu anlamda katılımcı öğrencilerin ilk olarak mali yardım alma durumları tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin %39'u hiçbir mali yardım almadıklarını, %34,82'si Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) öğrenci kredisi ve %16,99'u ise KYK öğrenci bursu aldıklarını ifade etmişlerdir. Kalan öğrenciler ise farklı mali des-

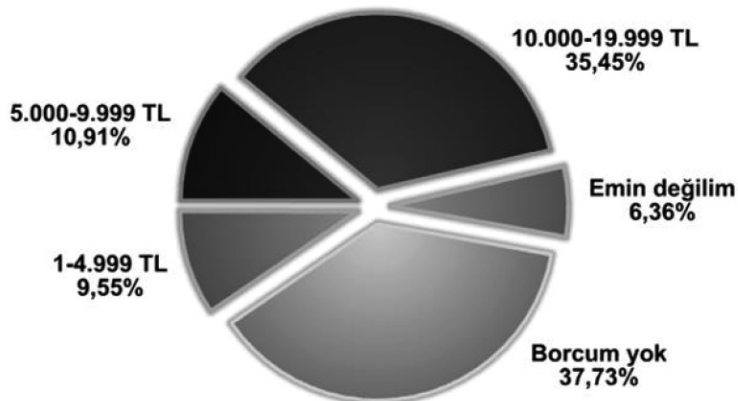
tekler aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin mali yardım alma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 2'de gösterilmiştir.

Mevcut bütçe ve bütçenin oluşturulmasında kullanılan kaynakların takip edilmesi, finansal okuryazarlık düzeyi açısından önemli bir göstergedir. Bu durumu sorgulamak üzere öğrencilere “Şu anda öğrenim kredisi, eğitim destek kredisi vb. ile ilgili olarak ne kadar borcunuz bulunmaktadır?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Destek kredisi kullanan öğrencilerin %37,73'ü soruya “Borcum yok” şeklinde cevap vermiş iken, %35,45'i “10.000 TL-19.999 TL” arasında, %10,91'i “5.000 TL-9.999 TL” arasında, %9,55'i ise “1 TL-4.999 TL” arasında borcu olduklarını ifade etmişlerdir. Finansal okuryazarlık düzeyi açısından dikkat çekici olan ise destek kredisi kullanan öğrencilerin %6,36'sının kullanmış oldukları kredi ile ilgili ne kadar borcu buldukları konusunda emin olmadıklarını ifade etmeleridir. Bu oran her ne kadar kümülatif olarak düşük bir oran olsa da finansal okuryazarlık açısından değerlendirilmesi gereken bir eğilimi ortaya koymaktadır. Katılımcıların kredi kullanımları ile ilgili borç durumlarına ilişkin bulgular Grafik 3'de gösterilmiştir.

Grafik 2. Katılımcıların Mali Yardım Alma Durumu

Grafik 3. Katılımcıların Kredi Kullanımları İle İlgili Borç Durumları

Üniversite öğrencilerinin finansal eylem ile ilgili olarak değerlendirilebilecek ikinci önemli konu ise öğrencilerin kredi kartı kullanım durumlarıdır. Araştırmaya dahil olan öğrencilerin %59,89'u kredi kartı kullandıklarını, %40,11'i ise kredi kartı kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Finansal okuryazarlık finansal tabana yayılmanın talep tarafını oluşturmaktadır. Finansal tabana yayılma ise finansal erişim ile mümkündür. Herhangi bir bankada hesabı bulunanlar olarak ifade edilen finansal erişim göstergesi olarak öğrencilerin kredi kartı kullanım durumları alındığında araştırmaya katılan öğrencilerin %60'a yakın kısmının finansal dahil olma davranışı sergilediği söylenebilir.

Finansa dahil olma göstergesi olarak kredi kartı kullanımının yanında finansal tutum ve davranışlarını ortaya koymaya yönelik olarak öğrencilerin kredi kartı kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu duruma ilişkin olarak elde edilen bulgular Tablo 2'de aktarılmıştır.

Tablo 2'deki bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%63,7) sadece bir adet kredi kartı kullandığı, kalan öğrencilerin yarıdan fazlasının da iki kredi kartına sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Diğer taraftan kredi kartı kullanan öğrencilerin %26'sı kredi kartını haftada 1-2 kez, %26,5'i ise ayda birkaç kez kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Kredi kartını her gün kullanan öğrencilerin oranı ise %18,6 olarak gerçekleşmiştir. Yine öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%71,9) kredi kartı borçlarını geciktirmeden ödediği ve %60 üzerindeki kısmının ise kredi kartı ile ilgili ya güncel borçlarının olmadığı ya da 500 TL'den az borçlarının olduğu bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin %63,7'si kredi kartı dönem bakiyesini her zaman tam olarak ödediklerini, %44,2'si ise kredi kartı maksimum limitine ara sıra ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde finansal bilgi önemli bir parametreyi oluşturur. Kredi kartı kullanımı yoluyla finansa dahil olan ve olmayan öğrencilerin finansal bilgi düzeylerini ortaya koymaya yönelik olarak öğrencilere gerek öğrenim kredisi sürecinin yönetimi, gerek kredi kartları ve diğer finansal konular ile ilgili bazı ifadeler yöneltilmiş ve bu ifadelere doğru, bilgim yok ve yanlış şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Bu kapsamda öğrencilere yöneltilen sorular Tablo 3'de, öğrencilerin sorulara vermiş oldukları cevaplar Grafik 4'te ve ilgili sorulara verilen cevapların farklı değişkenler (öğrencinin mensubu olduğu üniversitenin kamu veya özel üniversite olup olmaması, öğrencinin öğrenim gördüğü fakültenin İİBF veya Mühendislik fakültesi olup olmaması, öğrencinin herhangi bir mali yardım alıp almaması, öğrencinin öğrenim kredisi kullanıp kullanmaması ve öğrencinin kredi kartı kullanıp kullanmaması) açısından karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Kredi Kartı Kullanımlarına İlişkin Bulgular

Değişken	Grup	Frekans (%)	Değişken	Grup	Frekans (%)
Kredi kartı sayısı	1	137 (63,7)	Kredi kartı güncel borç toplamı	Borcum yok	66 (30,7)
	2	56 (26,0)		1-499 TL	73 (34,0)
	3	16 (7,4)		500 - 999 TL	51 (23,7)
	4	2 (0,9)		1.000-2.999 TL	17 (7,9)
	5 ve üzeri	4 (1,9)		3.000-4.999 TL	5 (2,3)
Kredi kartı kullanma sıklığı	Her gün	40 (18,6)		5.000 TL üzeri	3 (1,4)
	Haftada 1-2 kez	54 (25,1)	Dönem bakiyesini tam ödeme	Ara Sıra	61 (28,4)
	Ayda birkaç kez	57 (26,5)		Hiçbir Zaman	17 (7,9)
	Nadiren	35 (16,3)		Her zaman	137 (63,7)
Ödeme geciktirme	Acil durumlarda	29 (13,5)	Maksimum limite ulaşma	Ara Sıra	95 (44,2)
	Evet	56 (28,1)		Hiçbir Zaman	83 (38,6)
	Hayır	143 (71,9)		Her zaman	37 (17,2)

Bu sonuçlara göre öğrencilerin %40'ından fazlası öğrenim kredisinin geri ödeme zorunluluğu ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları ve %20 civarındaki kısmının ise öğrenim kredisinin ödenmemesinin söz konusu olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca kamu üniversitesinde okuyan öğrencilerin özel üniversitede okuyan öğrencilere göre ve İİBF öğrencilerinin MF öğrencilerine göre kredinin geri ödeme zorunluluğu açısından daha doğru bilgiye sahip oldukları sonucu elde edilmiştir (Tablo 4). Yine öğrencilerin finansal bilgi durumunu ölçen sorulardan alınan cevaplara göre öğrencilerin sadece % 35,4'ünün kredi faiz maliyeti ve kredi vadesi arasındaki ilişki konusunda doğru bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda İİBF öğrencileri MF öğrencilerine göre ortalama olarak daha doğru bilgiye sahip olsa da bu fark istatistiki olarak anlamsızdır (Tablo 4).

Gerek OECD ve gerekse Dünya Bankası tarafından yapılan finansal okuryazarlık araştırmalarında basit faiz ya da bileşik faiz konusu mutlaka ince-

lenmektedir. Buna göre öğrencilere bileşik faizin işleyişi açısından yöneltilen sorudan alınan cevaplar, öğrencilerin %85 gibi önemli bir çoğunluğunun bileşik faizin işleyiş mekanizması hakkında doğru bilgi sahibi olmadıklarını ortaya koymuştur. Buna karşın, yine Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalarda büyük ölçüde üzerinde durulan brüt ve net ücret farklılığı konusunda, öğrencilerin yarısının brüt ve net ücret konusunda doğru bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yine de öğrencilerin %46,2'sinin brüt ve net ücret farklılığı noktasında bilgi sahibi olmaması üzerinde düşünülmesi gereken bir başka konu olarak değerlendirilmektedir. Brüt ve net ücret arasındaki farklılık konusunda kamu üniversitesi öğrencilerinin özel üniversite öğrencilerine göre, İİBF öğrencilerinin MF öğrencilerine göre ve mali yardım alan öğrencilerin mali yardım almayan öğrencilere göre istatistiki olarak anlamlı derecede daha doğru bilgi sahibi olduğu elden edilen bir başka önemli bulgu olmuştur (Tablo 4).

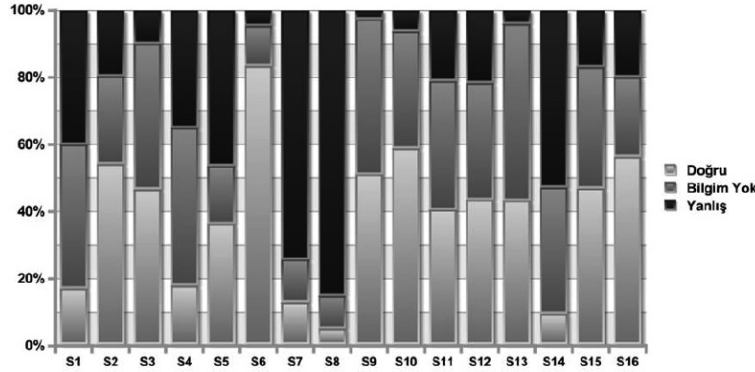
Tablo 3. Öğrencilerin Finansal Bilgi Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Sorular

İfade	Kod
Öğrenim kredisi borcu, ödeyemeyecek durumda olduğumuz hallerde silinebilir.	S1
Öğrenim kredileri öğrenci mezun olsa da olmasa da geri ödemek zorundadır.	S2
Kullanılan öğrenci kredisi geri ödeme tarihinden önce ödenirse erken ödeme indirimi uygulanır.	S3
15 yıllık konut kredisi için vadesi süresince 30 yıllık bir konut kredisine göre daha fazla faiz ödenir.	S4
Kredi kartı sahibi olmak kişinin alım gücünü artırır.	S5
Gelirimiz sabit iken, ürünlerin fiyatlarının artması alım gücümüzü düşürür.	S6
Fiyatı 400 TL olan bir üründe %10 oranında indirim, 50 TL'lik indirimde göre daha iyi bir indirimdir.	S7
Bileşik faiz ile, faiz ve anapara üzerinden faiz kazanılır.	S8
Net ücret, brüt ücret üzerinden vergi kesildikten sonra alınan ücrettir.	S9
Enflasyon oranlarının artması kullandığınız öğrenci kredisinin geri ödeme tutarını artırır.	S10
Kredi kartı asgari ödeme oranları, kredi kartı limitine göre değişmektedir.	S11
Mevduat ve Katılım Bankaları'na yatırılan tasarrufların belirli bir kısmı devlet güvencesi altındadır.	S12
Kredi kartlarından kullanılan nakit avans, herhangi bir faiz ödemesi gerektirmez.	S13
15 yıllık bir konut kredisi genellikle 30 yıllık bir konut kredisinden daha fazla aylık ödeme gerektirir.	S14
Bugün cebimizde bulunan 100 TL, yarın elimize geçecek olan 100 TL'den daha değerlidir.	S15
Şu anda 1 Dolar 1 Euro'dan daha değerlidir.	S16

Öğrencilerin finansal bilgi düzeylerine ilişkin olarak elde edilen diğer bir bulguya göre öğrencilerin %83 gibi önemli bir çoğunluğu, ürün fiyatları ve alım gücü arasındaki ilişki konusunda doğru bilgi sahibidir. Bu konuda İİBF öğrencilerinin MF öğ-

rencilerine göre daha doğru bilgiye sahip oldukları (Tablo 4) yine araştırmada elde edilen bir başka bulgudur. Yine araştırmaya göre öğrencilerin yaklaşık %75'i ürün fiyatları ve indirim konusundaki aritmetik anlamda yeterli bilgi düzeyine sahiptir.

Grafik 4. Öğrencilerin Finansal Bilgi Sorularına Vermiş Oldukları Cevaplar

Tablo 4. Farklı Faktörler Açısından Öğrencilerin Finansal Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Üniversite t istatistik (p değeri)	Fakülte t istatistik (p değeri)	Mali yardım t istatistik (p değeri)	Kredi desteği t istatistik (p değeri)	Kredi kartı t istatistik (p değeri)
S1	1,980	2,557	-0,730	-1,063	-0,285
	(0,049)*	(0,011)*	(0,466)	(0,288)	(0,776)
S2	0,867	-0,885	0,112	0,344	0,471
	(0,387)	(0,377)	(0,911)	(0,733)	(0,638)
S3	-0,103	1,003	0,445	0,446	-1,754
	(0,918)	(0,317)	(0,656)	(0,656)	(0,080)
S4	1,828	-0,050	-0,924	-0,102	1,170
	(0,069)	(0,960)	(0,356)	(0,919)	(0,243)
S5	-0,470	-2,102	-0,335	0,042	-1,115
	(0,639)	(0,036)*	(0,938)	(0,966)	(0,266)
S6	-0,667	-2,771	-0,454	0,476	-0,270
	(0,506)	(0,006)**	(0,650)	(0,634)	(0,787)
S7	1,559	0,826	0,304	-0,531	0,686
	(0,121)	(0,409)	(0,761)	(0,595)	(0,493)
S8	1,339	0,491	1,482	1,006	-0,575
	(0,182)	(0,624)	(0,139)	(0,315)	(0,566)
S9	-5,971	-2,976	-2,058	-0,272	0,850
	(0,000)**	(0,003)**	(0,041)*	(0,786)	(0,396)
S10	-1,343	-2,565	-0,609	-0,762	-0,105
	(0,181)	(0,011)*	(0,543)	(0,446)	(0,916)

S11	-0,606	0,307	0,832	0,970	0,723
	(0,545)	(0,759)	(0,406)	(0,333)	(0,470)
S12	0,587	-1,037	-0,927	-1,454	1,593
	(0,558)	(0,301)	(0,355)	(0,147)	(0,112)
S13	1,468	-1,593	1,544	1,958	-2,728
	(0,144)	(0,112)	(0,124)	(0,051)	(0,007)**
S14	-0,046	0,227	-1,715	-1,540	3,908
	(0,963)	(0,821)	(0,087)	(0,124)	(0,000)**
S15	1,698	-0,306	0,880	-0,128	0,417
	(0,091)	(0,760)	(0,380)	(0,899)	(0,677)
S16	-0,319	-1,250	1,147	-1,033	0,762
	(0,750)	(0,212)	(0,884)	(0,303)	(0,446)

* 0,05 düzeyinde anlamlı; **0,01 düzeyinde anlamlı; üniversite: öğrencinin mensubu olduğu üniversitenin kamu veya özel üniversite olup olmaması; fakülte: öğrencinin öğrenim gördüğü fakültenin İİBF veya Mühendislik fakültesi olup olmaması; mali yardım: öğrencinin herhangi bir mali yardım alıp almaması; kredi desteği: öğrencinin öğrenim kredisi kullanıp kullanmaması; kredi kartı: öğrencinin kredi kartı kullanıp kullanmaması.

Araştırmada elde edilen bir başka bulguya göre öğrencilerin %58,5'i öğrenim kredisi borcu ile enflasyon arasındaki ilişki konusunda doğru bilgi sahibi olup, yine öğrencilerin %34,8'inin bu konuda herhangi bir bilgisi bulunmamaktadır. Yine bu konuda İİBF öğrencilerinin MF öğrencilerine göre daha doğru bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir (Tablo 4). Ancak bu konuda her ne kadar istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmasa da, öğrenim kredisi desteği alanların, öğrenim kredisi desteği almayanlara göre daha yanlış bilgi sahibi olmaları ilginç bir bulgu olarak dikkati çekmektedir.

Finansal okuryazarlık çalışmalarında katılımcıların bilgi düzeyini ortaya koyarken üzerinde durulan diğer önemli bir konu kredi kartlarıdır. Bu araştırmada kredi kartları ile ilgili 3 farklı soru sorulmuştur. Bunlardan birisi kredi kartları ve kişinin alım gücü ilişkisi konusunda olmuştur (S5). Buna göre öğrencilerin %35,9'u kredi kartının alım gücünü artırıp artırmayacağı konusunda doğru bilgi sahibi olmayıp yine öğrencilerin %17,3'ü bu konuda hiç bilgi sahibi değildir. Bu konu ile ilgili üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise MF öğrencilerinin İİBF öğrencilerine göre, kredi kartının kişinin alım gücünü artırıp artırmayacağı konusunda daha doğru bilgiye sahip olmalarıdır (Tablo 4). Diğer bir soruda ise (S11) öğrencilerin kredi kartı asgari ödeme oranlarına ilişkin bilgi düzeyleri ölçülmüştür. Buna göre öğrencilerin yaklaşık %60'ı kredi kartı borcu asgari

ödeme oranlarının kredi kartı limitine göre değişip değişmediği konusunda ya bilgi sahibi değil ya da yanlış bilgi sahibidirler. Yine burada elde edilen cevaplara göre kredi kartı sahibi olan öğrenciler, kredi kartı sahibi olmayan öğrencilere göre daha doğru bilgi sahibi olmalarına rağmen bu fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Kredi kartı ile ilgili olarak sorulan son soruda ise (S13) kredi kartlarından kullanılan nakit avans ile ilgili olmuştur. Buna göre öğrencilerin %95,5 gibi büyük bir çoğunluğu, kredi kartları üzerinden kullanılan nakit avansların faiz ödemesi gerektirip gerektirmediği konusunda ya yanlış bilgiye (%42,9) sahip olduğu ya da konu hakkında bilgisi olmadığı (%52,6) sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, her ne kadar istatistiki olarak anlamlı olmasa da kredi kartı kullanan öğrencilerin kredi kartı kullanmayan öğrencilere göre konu hakkındaki bilgi düzeylerinin daha düşük olması finansal okuryazarlık düzeyi açısından ilginç bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de tasarruf eğilimlerinin artırılmasına yönelik olarak banka mevduatlarına 100.000 TL'ye kadar devlet güvencesi sağlanmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,2'si bu konu hakkında doğru bilgiye sahip iken, %34,8'i konu hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Finansal okuryazarlık çalışmalarında genellikle üzerinde durulan diğer bir konu ise paranın zaman değeridir. Konu ile ilgili olarak sorulan soruya

verilen cevaplar, öğrencilerin %46,5'inin paranın zaman değeri ile ilgili doğru bilgiye sahip olduklarını, ancak %36'sının ise konu hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin finansal bilgi düzeylerini belirlemek için son olarak, tüketicilerin finansal piyasalar ile ilgili en temel ilgi noktalarından birisi olan döviz kuru ile ilgili, döviz piyasalarında en çok işlem yapılan para birimleri olan ABD Doları ve Euro'nun TL değeri ile ilgili bir soru sorulmuştur (S16). Katılımcıların %56'sı Euro'nun ABD Dolarından daha değerli olduğunu, %20,3'ü ABD Doları'nın Euro'dan daha değerli olduğunu ve %23,7'si ise konu hakkında bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Sonuç

Bireyler gerek gündelik yaşamda gerekse uzun dönemli planlarda ev bütçesi, çocuklarının eğitim masraflarını, yatırımlarını ve emekliliklerini planlamaya kadar finansal kararlar almaktadırlar. Bu kararların alınabilmesi için belirli bir bilgi düzeyine ve erişime sahip olunması gerekmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlık bireylerin, basit ekonomik hesaplamaları yapabilmelerinden, finans bütçesini yönetebilmesine, sermaye piyasasına katılımından bireysel emeklilik planlarına kadar finansal kararlarını vermede etkili olmaktadır. Bu doğrultuda, geleneksel olarak bilinenmiş tüketicinin daha iyi tüketici olacağı literatürde kabul görmektedir. Tüketim konusu mal ve hizmetlerin karmaşıklık derecesi arttığında tüketicinin bilgilendirilmesi daha da önemli olmaktadır. Finansal hizmetler de bu kapsamda yer almaktadır.

Öğrenciler açısından değerlendirildiğinde ise, üniversite öğrencilerinin finansal kararları konusunda öğrenim kredisi kullanma ya da finansal yardım alma ve kredi kartı kullanımı şeklinde temelde iki başlık karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler için temel finansal eylemler olarak ifade edebileceğimiz bu başlıklarda, gerek kişisel bütçelerinin idare edilmesi, gerek öğrenim kredisi ve diğer geri ödemesi mali desteklerin süreçleri ve içerikleri konusunda bilgi sahibi olunması ve gerekse kredi kartı kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, bireylerin gelecekleri için finansal güvenliklerinin sağlanması ve kendileri için

en iyi olan finansal tercihlerde bulunabilmesi, bireylerin finansal bilgi ve donanımına bağlıdır. Finansal eğitim, bireylerin asgari finans kültürünün oluşması ve finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Finansal eğitim ile birey, tasarruf, yatırım, borç ve kredi yönetiminin yanı sıra finansal dolandırıcılıktan nasıl korunması gerektiğini, karşılaşacağı hukuksal problemlerde ne tür bir yol izleyebileceğini, kendisine tanınan hakları ve kullanım yollarını öğrenmektedir.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin finansal eylemleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki, finansal eğitim seviyeleri dikkate alındığında aralarında belirgin bir farklılık bulunması beklenen İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ile Mühendislik Fakültesi öğrencileri üzerinden araştırılmıştır. Bunun yanında Araştırma örnekleme, gelir düzeyi daha yüksek olan vakıf üniversitesi öğrencileri de dikkate alınarak çeşitlendirilmiştir. Araştırmada öncelikle öğrencilerin mali yardım alıp almama durumları ile kredi kartı kullanım durumları ve kredi kartı kullanım alışkanlıkları ortaya konulmuştur. Devamında öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Son olarak ise öğrencilerin finansal bilgi düzeyleri farklı değişkenler (öğrencinin mensubu olduğu üniversitenin kamu veya özel üniversite olup olmaması, öğrencinin öğrenim gördüğü fakültenin İİBF veya Mimarlık fakültesi olup olmaması, öğrencinin herhangi bir mali yardım alıp almaması, öğrencinin öğrenim kredisi kullanıp kullanmaması ve öğrencinin kredi kartı kullanıp kullanmaması) açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin düşük olduğu, bununla birlikte bazı konularda kısmi farklılıklar olsa da gerek mali yardım alan öğrenciler ve mali yardım almayan öğrenciler ile kredi kartı kullanan öğrenciler ve kredi kartı kullanmayan öğrenciler arasında ve gerekse finansal eğitim düzeyi daha yüksek olan öğrenciler ile bu anlamda eğitim düzeyleri daha düşük olan öğrenciler arasında belirgin farklılıkların olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu durum diğer değişkenler açısından da benzer şekilde gerçekleşmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar, öğrencilerin finansal eğitim ve finansal okuryazarlık düzeylerinin finansal eylemleri konusunda belirgin bir farklılık oluşturmadığını ortaya koymaktadır. Bu

bulgu, Chen ve Volpe (1998), Bernheim ve diğerleri (2001), Hashim ve Kayode (2013), Luksander ve diğerleri (2014), Fatoki (2014) tarafından yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular ile örtüşmemektedir. Bu anlamda finansal eğitimin, kişilerin finansal eylemlerine yönelik olarak revize edilmesinin ya da bu anlamda ayrı eğitim programlarının takip edilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

ATKINSON, Adele and MESSY, Flore Anne; (2011), "Assessing Financial Literacy in 12 Countries: An OECD Pilot Exercise", *Netspar Discussion Paper 01/2011-014*.

BABIARZ, Patryk and ROBB, CLIFF A.; (2013), "Financial Literacy and Precautionary Saving", *American Council on Consumer Interests Conference, Portland, OR, April 2013*.

BARIŞ, Serap; (2016), "Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *TESAM Akademi Dergisi*, 3(2), ss. 13-38.

BERNHEIM, Douglas B., GARRETT, Daniel M. and DEAN M. Maki; (2001), "Education and Savings: The Long-Term Effects of High School Financial Curriculum Mandates", *Journal of Public Economics*, 80(3), pp. 435-465.

CHEN, Haiyang and VOLPE, Ronald P.; (1998), "An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students", *Financial Services Review*, 7(2), pp. 107-128.

ÇAM, Alper Veli ve BARUT, Abdulkadir; (2015), "Finansal Okuryazarlık Düzeyi Ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), ss. 63-72.

ELMAS, Bekir ve YILMAZ, Hakan; (2016), "Finansal Okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi", 2(1), ss. 115-140.

ER, Fikret, TEMİZEL, Fatih, ÖZDEMİR, Ali ve SÖNMEZ, Harun; (2014), "Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), ss. 113-125.

FATOKI, Olawale; (2014), "The Financial Literacy of Non-Business University Students in South Africa", *International Journal of Education and Science*, 7(2), pp. 261-267.

GALLERY, Natalie, NEWTON, Cameron and PALM, Chrisann; (2011), "Framework for Assessing Financial Literacy and Superannuation Investment Choice Decisions", *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 5(2), pp. 3-22.

GERACIOTI, D. A.; (2010), "Obama Administration Asserts Financial Literacy is a "National Crisis", <http://wealthmanagement.com/blog/obama-administration-assertsfinancial-literacy-national-crisis> (19.07.2016).

HASHIM, Noraini C. and KAYODE, Kazeem B.; (2013), "Economics Literacy among University Students: A Case Study of International Islamic University Malaysia (IIUM)", *World Applied Sciences Journal*, 28 (6), pp. 871-875.

JAVINE, Victoria; (2013), "Financial Knowledge and Student Loan usage in College Students", *Financial Services Review*, 22(4), pp. 367-387.

KILIÇ, Yunus, ATA, H. Ali ve SEYREK, İbrahim H.; (2015), "Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2015 (Nisan), ss. 129-150.

KOZINA, Francka L. and PONIKVAR, Nina; (2014), "Students' Confidence in Their Financial Management Abilities: The Role of Socio-Demographic Characteristics And Education", *Problems of Education in the 21st Century*, 58, Retrieved from pp. 108-117

KOZINA, Francka L. and PONIKVAR, Nina; (2015), "Financial Literacy of First-Year University Students: The Role of Education", *International Journal of Management, Knowledge and Learning*, 4(2), pp. 241-255.

LUKSANDER, Alexandra, BERES, Daniel, HUZDIK, Katalin and NEMETH, Erzsebet (2014), "Analysis of the Factors that Influence the Financial Literacy of Young People Studying in Higher Education", *Public Finance Quarterly*, 2, pp. 220-241.

LUSARDI, Annamaria; (2008), "Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice?", *NBER Working Paper Series, Working Paper 14084*, <http://www.nber.org/papers/w14084>

OECD; (2005), "Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies", ISBN 92-64-012567.

PACFL (2008), "President's Advisory Council on Financial Literacy: Annual Report to the President 2008".

ROBB, Cliff A. and DEANNA L. Sharpe; (2009), "Effect of Personal Financial Knowledge on College Students' Credit Card Behavior", *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), pp. 25-40.

SHIH, Tsui Y. and SHENG-CHEN Ke; (2014), "Determinates of Financial Behavior: Insights Into Consumer Money Attitudes and Financial Literacy", *Service Business*, 8(2), pp. 217-238.

SZEKELY, L. (2010), "The Money of Tomorrow: Financial Literacy in the Information Society", *Excenter Kutatási Központ, Budapest*.

TEMİZEL, Fatih ve BAYRAM, Fatih (2011), "Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), ss. 73-86.

The Economist, Financial Literacy Getting it Right on The Money, <http://www.economist.com/node/10958702> (11.10.2016)